

ПРИВАТНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
ХАРКІВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«НАРОДНА УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ»

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Голова приймальної комісії

ректор ХГУ «НУА»

К. В. Астахова

2024 р.

« 14 »

«ПОГОДЖЕНО»

Проректор з

навчально-методичної роботи

К. Г. Михайлова

« 14 » «всіма» 2024 р.

ПРОГРАМА

ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

щодо вступу за спеціальністю **035 «Філологія»**

освітня програма

«Переклад (англійська та друга іноземна мова)»

освітній ступінь **«МАГІСТР»**

Укладачі:

канд. філол. наук., проф. Змійова І. В.

доцент Кальніченко О. А.

Затверджено на засіданні

кафедри теорії і практики перекладу

Протокол № 4 від 15.04.2024 р.

Харків
2024

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Метою фахового вступного іспиту з теорії та практики перекладу з англійської мови для здобуття освітнього ступеня «Магістр» за спеціальністю 035 Філологія є оцінка мовної, мовознавчої та перекладацької компетентностей вступників, умінь реалізувати їх на практиці, що складає основу майбутньої професійної аналітично-дослідницької діяльності магістрантів, а також перевірка відповідності рівня підготовки абітурієнтів, які вступають до магістратури, вимогам освітньо-кваліфікаційних характеристик випускників за ступенем «Бакалавр».

Програма фахового вступного випробування базується на:

- дескрипторах рівнів володіння мовою, запропонованих Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти у сфері викладання, вивчення та оцінювання мов;
- вимогах освітньо-кваліфікаційних характеристик випускників за ступенем «Бакалавр».

Формою проведення вступних іспитів є комплексне фахове вступне випробування, до якого увійшли ключові і практично значимі питання з дисциплін перекладознавчого циклу згідно навчального плану підготовки бакалаврів освітньо-професійної програми зі спеціальності 035 «Філологія».

Іспит складається з двох частин:

1. Тест

Тест з фахових теоретичних та практичних питань має на меті перевірити навички володіння основним поняттями та теоретичною базою з курсу «Теорія та практика перекладу». Тест складається з 20 теоретичних питань і передбачає одиничний вибір правильної відповіді з декількох можливих.

Термін виконання – 30 хвилин.

2. Усний переклад тексту з аркуша з англійської мови рідною загально-наукового тексту обсягом 1500 др. зн., 2 хвилини на підготовку.

Об'єктом перекладу є текст, взятий з автентичного джерела.

Фрагмент зв'язного тексту слід перекласти українською мовою, максимально адекватно передаючи зміст та авторський задум. Вступнику особливу увагу слід приділити попередньому перекладацькому аналізу тексту, застосуванню перекладацьких трансформацій з метою адекватного відтворення онімів і підбору відповідників української мови іншомовним словам, сталим виразам та ідіомам, граматичним формам і синтаксичним конструкціям.

Термін виконання – 15 хвилин.

Загальний термін виконання – 45 хвилин.

Загальні вимоги до рівня підготовки вступників

Завдання фахового випробування – виявлення знань, умінь, компетентностей, якими повинен володіти бакалавр освітньо-професійної програми зі спеціальності 035 «Філологія».

Під час складання фахового випробування вступники повинні продемонструвати:

- знання й розуміння системи мови, основних понять філологічної науки та її теоретичних основ і вміння застосовувати ці знання при перекладі;
- володіння лексичними, граматичними та стилістичними нормами першої іноземної та рідної мов;
- знання норм літературної мови та вміння їх застосовувати у практичній діяльності;
- здатність до адекватного сприйняття інформації на базі програмного лексичного запасу попереднього рівня вищої освіти (4500 лексичних одиниць);
- глибокі знання з перекладознавчих дисциплін (вступ до перекладознавства, теорія і практика перекладу з англійської мови);
- вільне володіння навичками перекладу та здійснення перекладацького аналізу текстів різних жанрів з метою їхнього адекватного відтворення у перекладі;
- використання лексичних та граматичних засобів реалізації когезії під час перекладу тексту;

- уміння здійснювати еквівалентне тлумачення та точний переклад мовних одиниць;
- навички застосування основних перекладацьких трансформацій у процесі відтворення тексту українською мовою.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ІСПИТУ

1. Переклад як явище: поняття і види перекладу, передумови виникнення й основні періоди історії практики й теорії перекладу; переклад на сучасному етапі.

2. Усний і письмовий переклад як підвиди міжкультурної комунікації: відмінність у процесі виконання, вимогах до результату, умовах праці перекладача/тлумача.

3. Письмовий переклад: жанри письмового перекладу, їх загальні особливості, вимоги до виконання перекладу письмових текстів різних жанрів

4. Довідкова література у роботі перекладача: види словників і довідників та принципи роботи з ними, користування інтернет-пошуком і специфіка тлумачення результатів такого пошуку.

5. Машинний переклад: сфери застосування, алгоритми роботи системи машинного перекладу, явище «пост-редагування» (його мета й основні особливості роботи з такими вторинними текстами). Різниця між автоматичним й автоматизованим перекладом.

6. Скорочений переклад як явище, сфери застосування та функції скороченого перекладу. Типи скороченого перекладу: адаптація, реферування, анотація. Різниця між реферативним перекладом і перекладом реферату, анотативним перекладом і перекладом анотації. Підходи до скорочення тексту при перекладі.

7. Усний переклад: різниця між усним послідовним і синхронним перекладом, поняття «шушуажу», технічні вимоги до синхронного перекладу, вимоги щодо якості різних видів усного перекладу. Сфери застосування різних видів усного перекладу.

8. Види лексико-фразеологічних відповідників згідно з теорією закономірних відповідностей. Еквівалентні та варіантні відповідники. Види еквівалентів: повні та часткові, абсолютні та відносні, ситуативні еквіваленти.

9. Значення контексту для розуміння, тлумачення й перекладу тексту. Види контексту. Варіантні відповідники та їх роль у розкритті контекстуальних значень в перекладі. Узуальні та okazіональні контекстуальні значення.

10. Прагматична адаптація тексту. Причини необхідності прагматичної адаптації, дотримання функції джерельного тексту, способи адаптації тексту при перекладі. Поняття цільової аудиторії, вплив її передбачуваних очікувань на прагматичну адаптацію оригіналу

11. Явище перекладацької трансформації. Головні групи перекладацьких трансформацій за класифікацією В. І. Карабана. Мета використання трансформацій.

12. Лексичні прийоми перекладу: транскодування (транскрибування й транслітерація) і калькування.

13. Лексико-семантичні трансформації (заміни) у перекладі: види і правила застосування (диференціація та конкретизація значень; модуляція, або прийом логічного розвитку; антонімічний переклад; прийом цілісного перетворення; прийом компенсації; компресія).

14. Граматичні трансформації: перестановка, заміни (форм слова, частин мови, членів речення, синтаксичні заміни в складному реченні).

15. Стилiстичні трансформації: евфемізація та дисфемізація.

16. Безеквівалентна лексика (реалії) і шляхи її відтворення у перекладі. Транскрипція та транслітерація, калькування, описовий переклад і функціональний аналог. Фактори, що впливають на вибір шляху передачі реалій. Жанрова належність тексту та передача реалій. Прагматична адаптація елементів, що передають асоціативні реалії. Переклад неологізмів і okazіоналізмів.

17.Передача термінів: поняття терміну, шляхи утворення термінів в англійській і українській мовах. Суспільно-політичні та науково-технічні терміни. Експресивне вживання термінів і його відтворення у перекладі.

18.Передача власних назв: імен людей, географічних назв, назв періодичних видань, організацій, установ, тощо. Роль традиції у передаванні власних назв. “Промовисті імена”. Одиначні і множинні власні назви.

19.Передача інтернаціональної і псевдоінтернаціональної лексики. Хибні друзі перекладача: шляхи їхнього виявлення та нейтралізації помилок

20.Грамати́ко-синтаксичні проблеми перекладу: урахування сполучуваності слів у процесі перекладу; розуміння й переклад складних атрибутивних груп; особливості перекладу стійких словосполучень.

21.Передача фразеологічних одиниць в перекладі. Фразеологічні одиниці (ФО) та компоненти їх значення, що впливають на вибір способу передачі. Фактори, що ускладнюють завдання адекватного розпізнавання, розуміння та передачі ФО. Збереження та втрата образності при перекладі. Експресивне забарвлення фразеології та його відображення в перекладі. Передача прислів'їв, приказок та крилатих висловів. Переклад ФО та специфіка жанрів.

22.Стилістичні аспекти перекладу. Передача стилістичного забарвлення слів, ФО та граматичних конструкцій. Передача субкультурних елементів (діалектизми, сленг, ломана мова іноземців). Передача шиболетів. Експресивна конкретизація при перекладі рідною мовою.

23.Передача стилістичних засобів (тропів): метафори та порівняння, цитати та каламбури. Розкриття алюзій, прихованих цитат та парафраз. Алітерація, асонанс, зевгма. Повтори та паралелізми у перекладі. Передача композиційних особливостей оригіналу.

24.Жанр та переклад. Жанрово-стилістична домінанта та її передача в перекладі. Жанри художні та нехудожні. Специфіка перекладу текстів різних жанрів – художніх (проза, драматургія, поезія), науково-технічних, офіційно-ділових, публіцистичних.

25. Основні особливості газетно-публіцистичного стилю у рідній та іноземній мовах та їх відображення у перекладі (кліше, суспільно-політичні терміни, скорочення, еліпсис, заголовкова лексика). Структура газетних матеріалів у рідній та іноземній мові. Переклад заголовків. Переклад зачинів.

26. Основні особливості перекладу фахових текстів: юридичних, медичних, науково-технічних. Жанрові домінанти цих текстів в англійській і українській культурах.

27. Редагування перекладу: етапи редагування перекладу, допоміжні засоби редактора, редактура і коректура.

28. Теорія перекладу: предмет, об'єкт, методи, основні напрями досліджень у сучасній теорії перекладу. Теорія перекладу на перетині наук. Роль теорії перекладу для роботи перекладачів-практиків.

29. Дескриптивізм і прескриптивізм у теорії перекладу. Критика перекладу, підходи до аналізу якості перекладу.

30. Теорія еквівалентності: рівні еквівалентності, еквівалентність і адекватність у перекладі. Теорія еквівалентності на пост-радянському просторі й у Європі.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Кальниченко О. А. Історія перекладу та думок про переклад в текстах та коментарях. Ч. 1. – Х. : Вид-во НУА, 2005. – 132 с.

2. Кальниченко О. А., Подміногін В. О., Кальниченко Н. М. Історія перекладу та думок про переклад у текстах та коментарях. Ч. 2. Пізня античність. Перекладачі – творці писемностей : навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. – Харків : Вид-во НУА, 2012. – 172 с.

3. Кальниченко О. А. Теорія перекладу. Частина перша : для студентів 3-4 курсів факультету «Референт-перекладач», які навчаються за спеціальністю 035 Філологія (Переклад) / Нар. укр. акад., [каф. теорії та практики перекладу ; авт.-упор. О. А. Кальниченко]. – Харків : Вид-во НУА, 2017. – 64 с.

4. Коптілов В. В. Теорія і практика перекладу. – К.: Юніверс, 2003. – 275 с.

5. Корунець І. В., Теорія і практика перекладу (аспектний переклад) – Вінниця: Нова книга. – 2017. – 448 с.
6. Корунець І.В. Вступ до перекладознавства: Підручник. – Вінниця : Нова книга, 2008. – 512 с.
7. Кухаренко В. А. Інтерпретація тексту. Вінниця: Нова книга, 2004. 272 с.
8. Максимов С. Є. Практичний курс перекладу (англійська та українська мови). Теорія та практика перекладацького аналізу тексту: навч. посіб. 2-ге вид., випр. і доп. Київ: Ленвіт, 2012. 203 с.
9. Мирам Г. Е., Гон А. М. Профессиональный перевод. – Киев: Эльга Ника-Центр, 2003. – 240 с.
10. Ребрій О. В. Переклад англomовної громадсько-політичної літератури; за ред. Л. М. Черноватого, В. І. Карабана. – Вінниця: Нова Книга, 2006. – 400 с.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

При виставленні підсумкового бала за іспит враховується змістовність і ґрунтовність усіх відповідей вступника на питання екзаменаційного білету, його мовна, комунікативна і лінгвокраїнознавча компетенція та рівень володіння основними перекладацькими стратегіями та тактиками. Оцінювання відповідей здійснюється відповідно до вимог кожного із двох передбачених завдань.

1. Параметри та критерії оцінювання тесту

Тест оцінюється за такими критеріями:

вірна відповідь – 5 балів

невірна відповідь – 0 балів

Вступник може набрати від 0 до 100 балів включно.

Студент може набрати від 0 до 100 балів включно. Якщо студент набрав менше 50 балів, то результат іспиту незадовільний, якщо студент набрав більш ніж 50 балів, то результат іспиту задовільний.

За національною шкалою	
90 – 100	відмінно
70 – 89	добре
50 – 69	задовільно
0 – 49	незадовільно

2. Параметри та критерії оцінювання усного перекладу англомовного тексту українською мовою

Вступник може набрати від 0 до 100 балів включно.

90 – 100 балів виставляється, якщо вступник повною мірою володіє державною та англійською мовами, вільно володіє практичними перекладацькими навичками, здійснив адекватний переклад запропонованого англомовного тексту українською мовою. При цьому переклад містить усі деталі з оригіналу, правильно відтворює відтінки значень та авторські імплікації, зберігає стильову форму, соціальну маркованість, образність і семантико-структурну форму. Грамотність викладу та володіння українською мовою також включено до вимог якісного перекладу, а саме: відповідність тексту перекладу лексичним, граматичним і стилістичним нормам мови перекладу, відсутність «росіянізмів» та «діалектизмів», відсутність тавтології.

70 – 89 балів виставляється, якщо вступник вільно володіє практичними перекладацькими навичками, здійснив адекватний переклад запропонованого англомовного тексту українською мовою, але допустив помилки, які суттєво не впливають на якість перекладу тексту. Ці помилки можуть бути пов'язані з авторським стилем чи безеквівалентною лексикою. У мові перекладу допускаються помилки такого типу: невиправданий описовий переклад; тавтологія; невдалий порядок слів; невиправдане додавання.

50 – 69 балів виставляється, якщо вступник недостатньо застосовує теоретичні знання у практиці перекладу запропонованого тексту, здійснив переклад запропонованого англомовного тексту українською мовою, але припустився помилок, які докорінно не спотворюють зміст тексту, але вказують на недо-

статній словниковий запас, невідповідність перекладу до жанру та стилю тексту-оригіналу, недосконале володіння українською мовою, а саме: недоречний чи хибний вибір слова у тексті перекладу, дослівний переклад без урахування контексту, невиправдані заміни лексичних значень, граматичного часу, форм та виду дієслова, частин мови, числа тощо.

0 – 49 балів виставляється, якщо вступник не може належним чином застосувати теоретичні знання на практиці та здійснив неякісний переклад запропонованого тексту українською мовою, припустився чисельних помилок, які суттєво змінюють / спотворюють чи призводять до повної втрати змісту оригіналу та вказують на недостатній рівень сформованості перекладацьких навичок і вмій, виявив недостатнє володіння українською мовою, а саме: використав дослівний переклад без урахування контексту, зробив невиправданий вибір стилістичного регістру, порушив усі типи граматичного узгодження, припустився неточного вживання слова.

Типи помилок у перекладі:

I – Пропуск або викривлення інформації, що міститься в тексті оригіналу (– 2 штр.б.);

II – Помилки, що за певних умов можуть спричинити втрату інформації, яка міститься у тексті оригіналу (тобто помилки, серйозніші за тип III, але менш серйозні ніж тип I) (– 1 штр. б.);

III – Інші помилки (мовні, невмотивовані паузи, повтори, самовиправлення, які не спричиняють втрату або викривлення інформації, що міститься у тексті оригіналу) (– 0.5 штр. б.).

Втрачені бали	Характеристика відповіді	За національною шкалою
0-2.0 штр.б.	відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	90 – 100 відмінно
2.1-4.0 штр.б.	вище середнього рівня з кількома помилками	70–89 добре
4.1-8.5 штр.б.	непогано, але зі значною кількістю недоліків	50–69 задовільно
8.6 > штр.б.	потрібно попрацювати перед тим, як перекласти	0 – 49 незадовільно

Типи помилок: пропуск змістового відрізка – 2 бали, змістова помилка - 1 бал, лексична помилка - 1 бал, граматична або стилістична помилка – 0,5 бала.

Штрафні бали помножуються на кількість помилок та складаються. Отримана сума віднімається від кількості змістових відрізків. Залишок помножується на кількість змістових відрізків та ділиться на 100.

Отриманий результат становить відсоток тексту, який був вірно перекладений.

Підсумкова екзаменаційна оцінка визначається як середньоарифметична сума балів, одержаних за результатами відповідей на два завдання екзамену.

3. Підсумкова оцінка за вступний іспит

Підсумкова оцінка за фахове вступне випробування з теорії та практики перекладу з першої іноземної мови (англійської) на основі сумарної кількості балів, отриманих від виконання всіх складових іспиту:

- 1) тест;
- 2) усний переклад з аркушу англомовного тексту українською мовою.

Наприклад, за **два** завдання екзаменаційного білета вступник отримав – **60** і **74** бали відповідно. Загальний бал за дві відповіді на іспиті становитиме: **60+74=134** бали. Підсумковий рейтинговий бал з фахового вступного іспиту = **134**.

**Таблиця відповідності балів, отриманих вступником,
рейтинговій шкалі 100-200 балів**

Тестовий бал	Бал з фахового вступного іспиту (підсумковий бал)	Тестовий бал	Бал з фахового вступного іспиту (підсумковий бал)	Тестовий бал	Бал з фахового вступного іспиту (підсумковий бал)
0-99	Не склав				
100	100	136	136	169	169
101	101	137	137	170	170
102	102	138	138	171	171
103	103	130	130	172	172
104	104	140	140	173	173
105	105	141	141	174	174
106	106	142	142	175	175
107	107	143	143	176	176
108	108	144	144	177	177
109	109	145	145	178	178
110	110	146	146	179	179
111	111	147	147	180	180
112	112	148	148	181	181
113	113	149	149	182	182
114	114	150	150	183	183
115	115	151	151	184	184
119	119	152	152	185	185
120	120	153	153	186	186
121	121	154	154	187	187
122	122	155	155	188	188
123	123	156	156	189	189

124	124	157	157	190	190
125	125	158	158	191	191
126	126	159	159	192	192
127	127	160	160	193	193
128	128	161	161	194	194
129	129	162	162	195	195
130	130	163	163	196	196
131	131	164	164	197	197
132	132	165	165	198	198
133	133	166	166	199	199
134	134	167	167	200	200
135	135	168	168		